

Zbog toga i Zaostrogu treba obratiti pažnju ali i priznanje za žilavost u svim udarcima što se pokazalo i u najnovnije vrijeme kad su samostan i crkva bili porušeni 1962. od potresa. Zalaganjem franjevacā, pomoću naroda i državnom potporom crkva se i samostan obnavljaju. U novim prilikama samostan ispod Vitera počinje okupljati oko sebe ne samo franjevence nego i sve one koji u njemu vide ono što i jest — oaza duhovnog mira.

Svoju 500-godišnjicu zaostroški samostan proslavlja ustanovljenjem Zavoda za odgoj samostanske braće. Time je on i danas žarište duhovnosti, primjer životne snage redovnika i vjernika. Svojim duhovnim a i kulturnim vrednotama zaostroški je samostan žarište puno optimizma i života kao i Vežin medaljon.

Josip Ante Soldo

DUHOVNIK, SLUŽABNIK BOŽJE BESEDE (cf. Lk 1, 2)

Obnovljeno bogoslužje nam mašo ni približalo samo kot daritev, ampak tudi kot oznanilo božje besede. Bogoslužje božje besede je z evharističnim bogoslužjem eno samo liturgično dejanje. Kristus ni pri maši samo zakramentalno navzoč, ampak tudi po svoji besedi, ko Cerkev moli in poje, ko bere božjo besedo (prim. B, čl. 7; čl. 26), on s službo besede posreduje verujočim božjo moč v rešenje (prim. Rimlj. 1. 16). Prav obnovljeno bogoslužje je pripomoglo, da se je tudi med katoličani začela razvijati teologija božje besede, ki je pri protestantih že močno razvita. Oznanjevanje božje besede je quasi zakrament. To ni nekaj povsem novega, saj so že cerkveni očetje učili, da je božja beseda sacramentum audibile in njen učinek primerjali učinku zakramentov (PL 35, 1840 in 42, 356 sl.). Liturgično obhajanje božje besede je bilo v svetopisemskih časih najbolj reden način oznajevanja razodetja. Tu se je božja beseda razglašala in v veri sprejemala. Pri nas je bilo to zelo zastrto. Predkoncilska maša je stavila ves poudarek na daritev, božjo besedo pa je duhovnik, razen v pridigi, oznanjal bolj sebi, odmaknjen od ljudi in v nerazumljivem jeziku. S koncilom je to odpadlo. Vračamo se k liturgičnemu oznanjevanju božje besede.

Božja beseda po naravi teži k oživljenju. Sveto pismo ni rekvizit preteklosti. Ono ne poroča samo o preteklih zveličavnih dogodkih, marčev vsebuje tudi nauk o zveličanju. To

pečat na njegovem najmlajšem sinu, da se je tako ob otroku Benjaminu vselej spomnil smrti ljubljene Rahele (1 Mojz 35, 18).

Pri starih vzhodnih narodih beseda ni označevala le bistva stvari, ampak je stvarjem mogla podeljevati tudi moč. Beseda je v sebi nosila silo, ki je mogla vplivati na človekovo življenje. Kakšno učinkovito silo so je pripisovali stari, se vidi zlasti iz obrednega obhajanja prisege in iz pomena, ki so ga pri njih imeli zarotovanje, čaranje, blagoslov in prokletstvo. Beseda prokletstva je z vso silo svojega pomena zadela nasprotnika, medtem ko mu je blagoslov podelil življensko silo, uspeh in srečo. Beseda ni izražala samo bistva stvari, ampak je moglo v svoji moči stvarjem podeljevati novo resničnost oziroma stopnjevati stopnjo popolnosti stvari. Beseda sama je bila stvariteljska. V tem duhovnem ambientu tudi laže razumemo svetopisemsko poročilo, da je Bog svet po besebi priklical iz niča v bivanje: »Z Gospodovo besedo je nebo narejeno in z dihom njegovih ust vsa nebesna vojska, zakaj on je rekel in je nastalo, on je ukazal in je bilo« (Ps 33, 6. 9). Beseda je imela dinamični značaj. Stari vzhodni narodi so v vplivni in siloviti moči besede videli božansko silo, drugi so si zopet predstajali učinkovito besedo kot neko komzično potenco. Po vsem tem je razvidno, da mora imeti vsaka beseda svoj pomen. Beseda izčrpno izraža to, kar označuje. Če v to ne verjamemo, potem se zruši v negotovost vse, kar je bilo povedanega, tudi razodetje. Tudi Bog se je poslužil besede, da se nam je razodel. V njegovi govorici je izražena stvarnost, čeprav ta presega naše spoznanje. To je treba krepko poudariti, ker uče nekateri razlagavci razodetje kot R. Bultmann, da se razodete resnice sploh ne dajo izraziti s človeško govorico. Razodete resnice presegajo možnost človeškega izražanja, zato besede svetega pisma ne izražajo nadnaravnih resnic, ker so človeško neizrazljive, ampak trdijo nekaj, kar nima nobene zanesljivosti. Po Bultmannu stavka »In Beseda je meso postala in se je všotorila med nami« (Jan 1, 14), ne smemo razumeti v tradicionalnem katoliškem smislu, da se je druga božja oseba učlovečila in je Kristus kot učlovečeni Bog prebival na zemlji, temveč pomeni stavek, da je bil Jezus čisto navaden človek, toda v njegovem oznanjevanju evangelija je Bog sam prišel v stik s človekom in ga postavil pred odločitev ali ga prizna ali ne. Z drugimi besedami: vse, kar trdi sveto pismo o naravi učlovečene besede je mitološko in se mora zavreči, kar pa trdi o Jezusovem delovanju je treba kot

resnično sprejeti. Bultmann razlikuje med 'biti' in 'delovati', med metafiziko in funkcionalnostjo božjega poslanca. Prvo zavrača, drugo ohranja. Če to drži, potem v sv. pismu ni nič zanesljivega. Če besede ne izražajo stvarnosti, tudi nadnaravne, potem nobena razodeta reznica v resnici ni resnica. Toda Bog se je razodel po besedi. Razodetje je obseženo samo v besedah in nadnaravne reznice spoznamo samo po besedah, ki jih je govoril Bog in so jih sveti pisatelji zapisali. V naravi besede je, da izraža stvarnost. Stari narodi so besedo pojmovali še bolj konkretno in dinamično kot mi. Sv. pismo je nastalo v tem ambientu, zato ni čudno, da se novejša biblicistika spet vrača k tradicionalnemu gledanju na funkcijo besede.

Kako se je manifestirala božja beseda in kako učinkuje v sedanjosti?

»Mnogokrat in na mnogotere načine je nekdam Bog govoril«, pravi pismo (Hebr 1, 1). Zanima nas, kako je Bog govoril? Bog je čisti duh in zato ni govoril tako, kakor se ljudje pogovarjamo med seboj. Kaj pojmuje pod izrekom 'Bog je govoril'? Ali je Bog besede artikuliral, kakor jih mi in če ne, kako je potem človeku razodel svojo voljo? Vse starozavezne svetopisemske izjave o pogovarjanju Boga s človekom ne trdijo nič drugega kot to, da človek vedno stoji pred Bogom in mu odgovarja za svoja dejanja. Človek živi v božji navzočnosti. Bog ni odmaknjeni, čeprav vseмогоčni Stvarnik, ampak kot tisti, ki je trajno navzoč in se zavzema za usodo svojega naroda. V razodetju božjega imena Mojzesu (2 Mojz 3, 14) ni izražena definicija, da je Bog čista bit, *aseitas*, kar hočejo v njem videti filozofi. To je povsem v nasprotju s starozaveznim pojmom Boga. Božje ime, razodeto Mojzesu pomeni, biti navzoč. Zato se je Mojzes pogovarjal z Bogom v shodnem šotoru 'od us do ust' (2 Mojz 33, 7—11). Elija je spoznal božjo govornico v rahli sapi (1 Kralj 19, 9—13), ljudstvo pod Sinajem pa med bliskom in gromom (2 Mojz 29, 18; 24, 15—18). K veri Izraela v živega Boga je spadalo vedno trdno prepričanje, da je ljudstvo slišalo božjo besedo kot odgovor na svoj vpitje v stiski (5 Mojz 26, 7). Vsa sreča in sleherna rešitev iz življenskih stisk, tako posameznika kot naroda, je bila posledica tega, ker je Izrael privzel božjo besedo in se po njej ravnal. Pri izhodu iz Egipta se je Izrael povsem predal božji besedi. Popolnoma se je zanesel nanjo in se tako rešil. Izhod sam pa je bil osrednje dejanje v njihovi zgodovini. Iz tega so presojali vse, kar je bilo pred njim in za njim. Doslednje ores-

pa je namenjeno ljudem vseh časov, zato se mora ostvariti tudi v sedanjosti. Božja beseda je vedno sočasna, »je živa«, učinkovita in ostrejša kakor vsak dvorezen meč« (Hebr 4, 12). V svetem pismu so besede življenja (prim.: Jan 6, 68; Flp 2, 16), zato nam ne smejo biti prazne. Že Mojzes je svaril svoje, naj jim božja beseda ne bo prazna. »To je namreč vaše življenje in po tej besedi boste dolgo živeli« (5 Mojz 32, 47). Poglejmo v naslednjem, kašna je funkcija besede v človekovem življenju, kako se je manifestirala božja beseda in kako učinkuje v sedanjosti ter kakšna naj bo naša pridiga, da bo res oznanilo božje besede.

Narava in vloga besede v človekovem življenju.

Beseda je, čeprav ne edino, vendar najbolj splošno sredstvo preko katerega se ljudje sporazumevamo med seboj. Z besedami izražamo svoje misli in posegamo v notranji svet svojega bližnjega. Z besedami razkrivamo svojo notranjost, zato je beseda po učenju starih obleka sloveške duše. Po besedah presojamo človeka. V njih se razodeva duhovna veličina ali siromaštvo človeka, kajti česar je polno srce, o tem usta rada govore.

Beseda je skup glasov, ki nosijo s seboj nek pomen. Ko besede slišimo, razum posname njih smisel in ga priliči sebi. Po besedah prenašamo duhovno stvarnost iz osebe v osebo, zato je beseda nekak posrednik, vehikel, katerega se poslužuje duh, da se more razdajati. Takšno je sicer naše, zapadnoevropsko pojmovanje funkcije besede in z njim še daleč nismo dojeli funkcije, ki so jo imele besede pri kulturnih narodih starega Vzhoda. Pri njih je bila beseda sama nekaj konkretnega. Stari vzhodni človek je pojmoval svet kot enoto. On ni ločil med stvarnim in duhovnim svetom, njemu je bilo oboje eno, zato tudi ni ločil med besedo in stvarjo, ne med predstavo in konkretizacijo predstave, ne med idealnim in realnim svetom. V vsaki besedi je bila stvar v celoti vsebovana. Beseda ni bila le pritika stvari ali njena etiketa, marveč je izražala bistvo stvari. Prvi človek je poimenoval stvari in živali po njih bistvu (prim. 1 Mojz 2, 19) tako, da je beseda izčrпно izražala njih celotno naravo. Tudi v prastarih lastnih imenih se izraža bistvena lastnost človeka, ki nosi tisto ime. Tako je Jakob imenoval svojega najmlajšega sina Ben Oni (sin žalosti), ker ga je Rahela rodila v težkih porodnih bolečinah in nato izdihnila. Težka ura v Jakobovem življenju je odtisnila

ničenje vsega, kar je Bog napovedal Mojzesu pred izhodom je bilo za ljudstvo zadostni kriterij za resničnost božje besede.

Kako pa je božjo besedo sprejel Mojzes in preroki? Kako je vdrla božja beseda v človekovo spoznanje?

Sv. Tomaž pravi, da moramo razlikovati med visuelnim in intelektualnim, to je čistim duhovnim spoznanjem. V prvem primeru Bog sam izbere neko podobo in jo predstavi preroku. Prerok v njej spozna božji načrt in mu sledi. Kadar pa Bog da preroku samo globlje spoznanje, pa prerok sam izbira primerna izrazna sredstva, da resnico more sporočiti tudi drugim (prim.: 2 Mojz 19, 4; 34, 2; 5 Mojz 5, 4). Bog vpliva na človekove umske zmožnosti. Ta vpliv je tako močan, da mu prerok mora slediti. Prerok Amos je božji vpliv nase primerjal glasu rjovečega leva (Am 1, 2; 3, 8). Preroki se zavedajo, da je to, kar oznanjajo Jahvejeva beseda. 123 krat to povedo razločno: »Prišla je beseda Gospodova!« in 92% vseh preroških govorov se označuje kot Jahvejeva beseda. Jahvejeva beseda je razlog njihovega oznanjevanja. Če ne bi oznanjali Jahvejeve besede, bi bilo njih oznanjevanje prazno. Izpolnitev prerokb pa je bil najmočnejši dokaz, da Bog sam oresničuje besedo, ki jo je dal očetom kot prisego (5 Mojz 9, 5). »Preroka pa, ki prerokuje mir, je mogoče spoznati le, ko se spolni prerokove beseda, da je prerok, ki ga je v resnici Gospod poslal« (Jer 28, 9).

Kako se prero kali apostol ni mogel ustavljati božji besedi, da je ne bi oznanjal ljudem, tako tudi ljudje niso mogli ostati neopredeljeni napram njej. Božja beseda ni le poročilo o preteklih dejanjih, ampak je sočasna. Treba jo je aktualizirati. Oznanjevanje božje besede je njeno oživljenje, zato se v odnosu do nje ljudje dele v dva tabora: v tiste, ki jo sprejemajo in tiste, ki jo zavračajo. Do nje ni mogoče ostati neopredeljen. Ob sprejemu oziroma zavračanju božje besede se vrši delitev duhov. V tej delitvi pa je obsežena tudi obsodba tega sveta.

Sodbo ne smemo razumeti samo kot pravosodni izrek najvišjega sodnika od koncu sveta, ampak se izpolnjuje že sedaj. Kdor ne sprejme božje besede, je že v obsodbi. Tak se sam izloči iz občinstva svetih, ker zavrača sredstvo zveličanja. »Kdor ne veruje je že v obsodbi. Obsodba pa je v tem, da je prišla luč na svet, ljudje pa so bolj ljubili temo ko luč, zakaj njih dela so bila hudobna« (Jan 3, 18. 19). Po Janezu se sodba uresničuje že sedaj nad tem svetom (prim. Jan 12, 36), med-

tem ko jo sinoptiki in Pavel vežejo z drugim Jezusovim prihodom na svet. Janez razume obsodbo v smislu našega odnosa do božje besede. Kdor jo sedaj ne sprejme, je že v obsodbi. Nje tudi končna sodba ne bo razveljavila, zato ker božja beseda čaka na naš odgovor. Naš odgovor na božjo besedo je vera; brez nje pa ni mogoče biti Bogu všeč (Hebr 11, 6). Tako postane božjabeseda dinamična. Izhaja iz vira resnice, od Boga, in ker jo v veri prevzemamo, se z njo dotikamo vira resnice Boga. Po božji besedi prihajamo v stik z Bogom.

Kako deluje Bog po svoji besedi, vemo iz razodetja. Njeno učinkovanje moremo primerjati učinkovanju zakramentov. Kakor oblitvanje z vodi prerodi krščenca v otroka božjega, tako tudi beseda učinkuje preko slišnega. Tudi beseda učinkuje, ker v njej deluje Bog. V božji besedi je zajeta moč in modrost, kateri se svet ne more ustavljati. »Dano vam bo tisto uro, kaj govorite. Ne boste namreč vi govorili, ampak duh vašega Očeta je, ki bo v vas govoril« (Mt 10, 19. 20). Zato so se mučenci prvih stoletij tako sijajno zagovarjali pred poganskimi oblastniki, da jim ti niso mogli do živega (prim. sv. Katarina Aleksandrijska, sv. Lucija, sv. Felicita ...).

Zaradi resnice iz katere izhaja božja beseda in zaradi moči, ki jo nosi s seboj, poraja življenje. Božje besede so 'besede življenja' (Flp 2, 16), 'besede zveličanja' (Apd 13, 25). Kdor sprejme božjo besedo, jo priliči sebi, da postane nekaj njegovega. V tem ljubezenskem privzemu spočne v njem nadnaravno življenje. Brez svobodnega pristanka nanjo in brez dobrohotnega sprejema, ne more postati vir nadnaravnega življenja. Zakoni porajanja življenja so isti v naravnem kakor v nadnaravnem redu. »Tako je z mojo besedo, ki prihaja iz mojih ust: ne povrne se k meni brez uspeha, dokler ne opravi, kar sem hotel in izpolni, za kar sem jo postal« (Iz 55, 11).

Beseda, sprejeta z odprtim srcem, v ljubezni, se ne zapira vase, ampak kakor ljubezen teži k dejanju. Resnična ljubezen se ne zapira vase, ampak se razliva. Tako tudi 'božja beseda ni vklenjena' (2 Tim 2, 9), ampak teži k delovanju. Oznanjevanje božje besede mora imeti za cilj Gospodovo besedo: Pojdi in tudi ti tako stori! »Jaz sem vas zato izvolil, da pojedete in obrodite sad in vaš sad ostane« (Jan 15, 16). Namesto Kristusa smo poslani mi, kakor da Bog po nas opominja (prim. 2 Kor 5, 20). Zato pridiga ne sme biti samo seznanjanje z zveličavnimi dogodki iz preteklosti. Pridiga ni samo informacija o preteklih zveličavnih dogodkih, ni samo pouk, ampak mora

tudi osvajati. Božjo besedo mora predstaviti kot resnico. Toda ne samo kot resnico, kar omogoča razumu, da nanjo pristane, temveč kot resnico, ki je hkrati tudi velika vrednota. Resnica kot vrednota bo nagnila tudi voljo, da se je bo oklenila. Tako mora pridiga, ne samo prepričevati, ampak tudi osvajati, ne le seznanjati, ampak tudi pridobivati. To so bistvene poteze kerygmatične pridige, ki se razlikuje od didaktične. Pridiga mora zajeti celotnega človeka, vplivati mora na razum in voljo. Božja beseda ima v sebi to silo, da pritegne nase celega človeka. V njej ne deluje neka magična sila, ampak Bog. Poslušanje pridige je v resnici poslušanje božje besede. Tega pa ne smemo razumeti samo kot navajanje svetopisemskih besed in stavkov, ne samo ponavljanje in razlaganje ter naobračanje svete vsebine na naše življenje, temveč globlje. V navajanju božje besede govori Kristus sam. Apostol Pavel je Jezusovo živo prisotnost v božji besedi globlje doumel. V listu Rimljanom se sprašuje, kako naj gavendar kličejo, v kogar niso verovali? Kako pa naj verujejo v tistega, o komer niso slišali? (Rimlj 10, 14). Grški izvirnik je mnogo bolj jasen. Apostol Pavel ne pravi: kako naj verujejo v tistega, o komer niso slišali, temveč: kogar niso slišali. Pridiga ni oznanilo o Kristusu, ampak je Kristusovo oznanilo. Isto misel še krepkeje naglasi v. 17 istega poglavlja: »Torej je vera iz oznanila, oznanilo pa po besedi Kristusovi!« V izvirniku stoji 'rematos Hristu' (brez člena!), to je: Beseda Kristusova, na pa: beseda o Kristusu. V pridigi govori Kristus, čeprav govori po duhovnikovih ustih. Pridiga ni oznanilo o Kristusu, ampak je Kristusovo oznanilo. Tako so razumeli apostola Pavla tudi cerkveni očetje in ta misel je spet prišla do veljave v odlokih II. vaticanskega koncila (prim.: B, čl. 7).

Ker je pridiga Kristusova, božja beseda, mora vedno najti odmev v človeški duši. »Ali moja beseda ne gori kakor ogenj«, govori Gospod. »A lini kakor kladivo, ki razbija skalo?« (Jer 23, 29). Ker je Kristus živi Bog, je tudi njegova beseda živa, zato more učinkovati v vsakem času, v vsakem okolju. že tisočletja ko je bila izrečena, samo dokazuje, da je božja Dejstvo, da božja beseda osvaja tudi danes, čeprav so potekla beseda res živa, vedno sočasna, da tako danes kot takrat, ko je bila spregovorjena »posreduje verujočim moč v rešenje« (Rimlj 1, 16). Duhovnik, ki jo oznanja, je le njen služabnik.

Dr. Francè Rozman